

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

За редакцією академіка НАН ВО України,
професора Т. С. Грузевої

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я

*За загальною редакцією
академіка НАН ВО України,
професора Грузевої Т. С.*

Вінниця
НОВА КНИГА
2023

614.2 (075.8)

P-87

УДК 614(477)(075.8)
Г87

Мешр: 1 Соціальна медицина
2. Здравоохранення
3. Учебник

*Рекомендовано вченою радою Національного медичного університету імені О. О. Богомольця
МОЗ України як підручник з навчальної дисципліни "Соціальна медицина, громадське здоров'я"
для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
(протокол № 4 від 25.11. 2021 року)*

Авторський колектив:

**Грузева Т. С., Лехан В. М., Огнев В. А., Галієнко Л. І., Голованова І. А., Гринзовський А. М.,
Децик О. З., Крячкова Л. В., Паламар Б. І., Пельо І. М., Сатурська Г. С., Теренда Н. О.,
Шульгай А. Г., Белікова І. В., Гречишкіна Н. В., Грузева О. В., Гутор Т. Г., Донік О. М.,
Замкевич В. Б., Іншакова Г. В., Кий-Кокарева В. Г., Литвинова Л. О., Ляхова Н. О.,
Максименко О. П., Панчишин Н. Я., Петрашик Ю. М., Юрочко Т. П., Сорока І. М.**

Рецензенти:

Сміянов В. А. — завідувач кафедри громадського здоров'я Сумського державного університету, доктор медичних наук, професор.

Михальчук В. М. — завідувач кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика МОЗ України, доктор медичних наук, професор.

Любінець О. В. — завідувач кафедри громадського здоров'я факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького МОЗ України, доктор медичних наук, професор.

**Громадське здоров'я : підручник / Грузева Т. С., Лехан В. М.,
Г87 Огнев В. А. та ін. ; за заг. ред. Т. С. Грузевої. Вінниця : Нова Книга,
2023. — 616 с.**

ISBN 978-966-382-921-0

У підручнику представлено основні концепції, принципи та теоретичні основи громадського здоров'я. Розкрито історію розвитку системи громадського здоров'я і межі її спеціалізації в контексті загальної системи охорони здоров'я. Висвітлено моделі і концепції здоров'я населення, провідні детермінанти та чинники ризику для здоров'я. Охарактеризовано існуючі проблеми здоров'я населення та сучасні виклики. Розглянуто політику і стратегії громадського здоров'я, правові та етичні аспекти. Викладено основні принципи і положення соціальних наук в громадському здоров'ї, у т. ч. демографії, соціології, економіки, управління. Розкрито напрями інформатизації громадського здоров'я. Із системних позицій представлено потреби окремих груп населення в послугах громадського здоров'я. Описано організаційну структуру, фінансування, кадрове забезпечення системи громадського здоров'я. Розглянуто основні оперативні функції громадського здоров'я, включаючи епідагляд та оцінку здоров'я і благополуччя, моніторинг та реагування на небезпеки, захист, зміцнення здоров'я, профілактику хвороб, стратегічне управління, інформаційно-роз'яснювальну роботу (адвокацію), комунікацію та соціальну мобілізацію в інтересах здоров'я тощо.

Підручник підготовлено відповідно до навчальної програми навчальної дисципліни "Соціальна медицина, громадське здоров'я", згідно з вимогами навчального плану підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, кваліфікації освітньої "Магістр медицини", "Магістр педіатрії", спеціальностей 222 "Медицина", 228 "Педіатрія" галузі знань 22 "Охорона здоров'я". Може використовуватися для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальностями 229 "Громадське здоров'я", 221 "Стоматологія", 225 "Медична психологія", 227 "Терапія та реабілітація" галузі знань 22 "Охорона здоров'я".

УДК 614(477)(075.8)

ISBN 978-966-382-921-0

© Авторський колектив, 2023
© Нова Книга, 2023

Зміст	3
Передмова (Черненко Л. М.)	7
Вступ (Грузєва Т. С.)	10
Розділ 1. Громадське здоров'я: основні поняття та концепції (Грузєва Т. С.)	15
1.1. Визначення, принципи та проблеми громадського здоров'я	16
1.2. Системи охорони здоров'я та системи громадського здоров'я: межі спеціалізацій ...	23
1.3. Історія становлення систем громадського здоров'я	26
1.4. Основні оперативні функції та послуги громадського здоров'я	33
Розділ 2. Моделі і концепції здоров'я населення: визначення, характеристики, методи вивчення (Литвинова Л. О.)	37
2.1. Рівні та аспекти здоров'я	37
2.2. Медико-демографічні аспекти здоров'я	40
2.3. Здоров'я та хвороба. Захворюваність населення та методи її вивчення	48
2.4. Інвалідність як медико-соціальна проблема	54
2.5. Фізичний розвиток	59
2.6. Тягар хвороб	64
2.7. Комплексні оцінки здоров'я	70
Розділ 3. Провідні детермінанти та чинники ризику для здоров'я (Гречишкіна Н. В., Замкевич В. Б.)	76
3.1. Соціально-економічні детермінанти здоров'я	80
3.2. Екологічні детермінанти здоров'я	83
3.3. Психологічні детермінанти здоров'я. Стреси	85
3.4. Поведінкові детермінанти та чинники ризику для здоров'я (куріння, алкоголь, наркотичні речовини, сексуальна поведінка, фізична активність, харчування, медична активність)	87
3.5. Біологічні чинники ризику (артеріальна гіпертензія, надмірна маса тіла, ожиріння, гіперглікемія, гіперхолестеринемія)	110
Розділ 4. Неінфекційні хвороби та травми як проблеми громадського здоров'я (Грузєва Т. С.)	121
4.1. Епідемія неінфекційних захворювань: масштаби, причини, наслідки, стратегії боротьби	121
4.2. Хвороби системи кровообігу	134
4.3. Онкологічні захворювання	138
4.4. Діабет як проблема громадського здоров'я	143
4.5. Хронічні респіраторні захворювання	149
4.6. Травматизм та його профілактика	153

Розділ 5. Епідеміологія і профілактика інфекційних захворювань (Паламар Б. І., Грузєва Т. С.)	166
5.1. Інфекційні хвороби і пріони	167
5.2. Туберкульоз	169
5.3. ВІЛ/СНІД	174
5.4. Хвороби, що керуються засобами імунопрофілактики	179
5.5. Хвороби, що передаються статевим шляхом	197
5.6. Нові вірусні захворювання епідемічного характеру	201
Розділ 6. Психічне здоров'я (Грузєва Т. С.)	207
6.1. Визначення та критерії психічного здоров'я	207
6.2. Провідні проблеми психічного здоров'я	210
6.3. Розлади психіки внаслідок вживання психоактивних речовин	214
6.4. Психічне здоров'я підлітків	217
6.5. Психічне здоров'я на робочому місці	219
6.6. Психічне здоров'я у надзвичайних ситуаціях	220
6.7. Збереження і зміцнення психічного здоров'я	222
Розділ 7. Стоматологічне здоров'я (Голованова І. А., Ляхова Н. О.)	228
Розділ 8. Насильство як проблема громадського здоров'я (Голованова І. А., Белікова І. В.)	237
Розділ 9. Політика і етика громадського здоров'я, право і здоров'я, міжнародна співпраця у громадському здоров'ї (Лехан В. М., Крячкова Л. В., Кий-Кокарева В. Г., Максименко О. П.)	244
9.1. Огляд політики і стратегій	245
9.2. Здоров'я в контексті прав людини	269
9.3. Етичні принципи та проблеми в громадському здоров'ї	274
9.4. Визначення пріоритетів у громадському здоров'ї	280
9.5. Лідерство в громадському здоров'ї	290
9.6. Міжнародне співробітництво з питань охорони здоров'я та роль ВООЗ у поліпшенні глобального здоров'я	298
Розділ 10. Соціальні науки в громадському здоров'ї (Гутор Т. Г.)	317
10.1. Демографія і громадське здоров'я	319
10.2. Соціологія та психологія в громадському здоров'ї	331
10.3. Економічна оцінка заходів у громадському здоров'ї	336
10.4. Управління в громадському здоров'ї	342
Розділ 11. Інформатизація громадського здоров'я (Іншакова Г. В., Сорока І. М.)	350
11.1. Інформаційні технології у світовій системі охорони здоров'я	351
11.2. Інформаційні системи в громадському здоров'ї	354
11.3. Термінологічні стандарти та рубрикатори	358
11.4. Суб'єкти сфери охорони здоров'я та їхні інформаційні взаємозв'язки	360

11.5. Види діяльності у сфері охорони здоров'я, що потребують обробки даних, передачі та обміну інформації.....	362
11.6. Цифровізація охорони здоров'я	363
Розділ 12. Потреби окремих груп населення в послугах громадського здоров'я (Гречишкіна Н. В.)	372
12.1. Особливості здоров'я та потреби дітей.....	372
12.2. Особливості здоров'я та потреби підлітків	376
12.3. Особливості здоров'я жінок і чоловіків.....	381
12.4. Особливості здоров'я та потреби людей старших вікових груп.....	384
12.5. Особливості здоров'я та потреби людей з обмеженими можливостями	387
Розділ 13. Система громадського здоров'я: організаційна структура, фінансування (Децик О. З.).....	392
13.1. Організаційна структура системи громадського здоров'я	392
13.2. Фінансування системи громадського здоров'я.....	403
Розділ 14. Кадрове забезпечення системи громадського здоров'я (Грузєва Т. С.).....	407
Розділ 15. Епіднагляд та оцінка стану здоров'я і благополуччя населення (Шульгай А. Г., Сатурська Г. С., Теренда Н. О., Панчишин Н. Я., Петрашик Ю. М.)	419
15.1. Система епіднагляду за хворобами: цілі, завдання, види, структурні елементи....	420
15.2. Моніторинг захворюваності і поширеності хвороб. Реєстри інфекційних і неінфекційних захворювань	423
15.3. Вимоги до здійснення епіднагляду та оцінки здоров'я і благополуччя населення. Критерії оцінки системи епіднагляду.....	431
15.4. Діагностування здоров'я населення місцевих громад, виявлення прогалин і потреб для планування дій	436
Розділ 16. Моніторинг та реагування на небезпеки для здоров'я, в т. ч. при надзвичайних ситуаціях, у сфері охорони здоров'я (Грузєва Т. С., Гринзовський А. М., Донік О. М.).....	442
16.1. Моніторинг небезпек для здоров'я.....	443
16.2. Надзвичайні ситуації у сфері громадського здоров'я	447
16.3. Готовність та реагування на надзвичайні ситуації в громадському здоров'ї ...	453
Розділ 17. Екологічне громадське здоров'я. Забезпечення захисту здоров'я населення, у т. ч. безпеки довкілля, праці, харчових продуктів (Пельо І. М., Грузєва О. В.).....	464
17.1. Основні екологічні чинники та ризики для здоров'я	464
17.2. Глобальний та європейський процес "Навколишнє середовище і здоров'я"	470
17.3. Законодавство з питань захисту здоров'я, у т. ч. безпеки довкілля, праці, харчових продуктів	472
17.4. Оцінка, управління ризиками і комунікація екологічних ризиків	481
17.5. Структури, що задіяні у захисті здоров'я населення	484
17.6. Сучасні стратегії захисту здоров'я.....	487

Розділ 18. Зміцнення здоров'я, вплив на соціальні детермінанти і скорочення нерівностей за показниками здоров'я (Грузєва Т. С.)	490
18.1. Глобальний рух за зміцнення здоров'я: форуми, програми, заходи	490
18.2. Освітня діяльність і соціальна комунікація для зміцнення здоров'я, оздоровлення умов і способу життя.....	499
18.3. Заходи щодо зміцнення здоров'я всього населення та груп з підвищеним ризиком негативних наслідків для здоров'я.....	503
18.4. Переорієнтація служб охорони здоров'я на розвиток моделей медичної допомоги, яка сприяє здоров'ю.....	505
18.5. Вплив на соціальні детермінанти та скорочення нерівності в здоров'ї	507
18.6. Міжсекторальні дії зі зміцнення здоров'я.....	512
Розділ 19. Профілактика хвороб, включаючи раннє виявлення порушень здоров'я (Огнєв В. А.)	518
19.1. Рівні та види профілактики	518
19.2. Скринінг як профілактична технологія.....	527
Розділ 20. Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація), комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я (Галієнко Л. І., Грузєва Т. С.).....	546
20.1. Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація) в громадському здоров'ї.....	546
20.2. Комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я	553
Розділ 21. Забезпечення стратегічного керівництва в інтересах здоров'я і благополуччя (Юрочко Т. П.).....	563
21.1. Стратегічне керівництво заради здоров'я: сутність та принципи	563
21.2. Належне врядування як загальнодержавний підхід та принцип участі всього суспільства в охороні здоров'я.....	569
21.3. Аналіз політики в охороні здоров'я як основа її планування і реалізації.....	572
Список використаної літератури	577
Автори підручника	614

Успішна реалізація завдань зі збереження і зміцнення здоров'я населення, які стоять перед системами охорони здоров'я, потребує врахування багатofакторності здоров'я, розуміння його як результату комплексних динамічних впливів, що генеруються численними детермінантами. Системам охорони здоров'я в процесі діяльності доводиться стикатися з багатьма складними проблемами та новими викликами для здоров'я, відповіді на які мають бути обґрунтованими і науково доведеними. Сучасні виклики для здоров'я проявляються на різних рівнях, включаючи глобальний (пандемія COVID-19, зміна клімату), регіональний (старіння населення Європи, епідемія неінфекційних хвороб, міграція тощо), національний та місцевий. Оскільки детермінанти здоров'я часто знаходяться за межами контролю сектору охорони здоров'я, вплив на них можливий лише на основі інтегрованого керівництва з боку різних причетних секторів.

Зростаюча взаємозалежність здоров'я і провідних детермінант збільшує потребу в нових підходах до вирішення проблем здоров'я, в нових партнерствах, стратегіях, механізмах дій.

Перспективним напрямом забезпечення здорового життя та благополуччя населення є розвиток системи громадського здоров'я в рамках сучасних справедливих та стійких систем охорони здоров'я. Такий напрям розвитку окреслено низкою документів міжнародного та європейського регіонального рівня, зокрема Стратегією сталого розвитку до 2030 року, Основами європейської політики і стратегії для XXI століття "Здоров'я-2020", Європейським планом дій зі зміцнення потенціалу та послуг громадського здоров'я тощо. В них підкреслюється, що досягнення належних показників популяційного здоров'я є результатом роботи не лише однієї галузі охорони здоров'я, а логічним підсумком впровадження ефективної спільної політики усіх секторів державного управління та колективних зусиль всього суспільства.

З огляду на вказане, перед системами охорони здоров'я постають важливі завдання щодо розвитку систем громадського здоров'я та забезпечення їх достатньою чисельністю якісно підготовлених кадрів, а також щодо формування сучасної когорти фахівців медичної сфери, здатних співпрацювати з фахівцями громадського здоров'я у вирішенні складних проблем скорочення нездоров'я та досягнення благополуччя населення. Персонал охорони здоров'я має володіти знаннями з питань зміцнення здоров'я та реалізовувати профілактичні програми в своїй повсякденній діяльності з обслуговування населення.

Подолання перешкод на шляху до досягнення високого рівня здоров'я населення вимагає від фахівців охорони здоров'я знань, умінь та компетентностей з моніторингу та оцінки здоров'я і благополуччя, встановлення причин нездоров'я, аналізу діяльності системи охорони здоров'я, окремих її служб, закладів тощо, визначення пріоритетів діяльності, обґрунтування стратегій та скоординованих дій, їх практичної реалізації з наступною оцінкою ефективності.

На формування вказаних компетентностей спрямовано навчання в межах освітніх програм "громадське здоров'я", "медичина", "педіатрія". З метою навчально-методичного забезпечення навчального процесу підготовлено принципово новий підручник "Громадське здоров'я", зміст якого відображає концептуальну основу, принципи та увесь спектр проблем громадського здоров'я, підходів і стратегій їх вирішення.

Авторський колектив підручника включає висококваліфікованих науково-педагогічних працівників провідних закладів вищої освіти України.

Зміст навчального видання повністю узгоджується з загальновизнаними міжнародними підходами до висвітлення питань громадського здоров'я та положеннями національного законодавства у сфері охорони здоров'я. При підготовці підручника використано стратегічні та програмні документи, нормативно-правові акти з питань охорони здоров'я України та враховано рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Європейського регіонального бюро ВООЗ (ЄРБ ВООЗ), Європейської програми ключових компетентностей фахівців громадського здоров'я (ASPHER), Агентства з акредитації освіти в сфері громадського здоров'я (ARNEA), досвід викладання навчальної дисципліни в провідних університетах Європи та світу.

Виклад матеріалу підручника здійснено двома частинами, з яких перша висвітлює загальні питання сфери громадського здоров'я, а друга — конкретні функції та послуги громадського здоров'я. Логіка подання матеріалу дає можливість розкрити взаємозалежність популяційного здоров'я та його детермінант, виявити внесок різних секторів економіки та суспільства у формування здоров'я, критично осмислити роль сектору охорони здоров'я, зрозуміти важливу роль працівників первинної ланки охорони здоров'я у реалізації завдань з охорони, зміцнення здоров'я та профілактики захворювань спільно з фахівцями громадського здоров'я, усвідомити необхідність вдосконалення лідерства й інтегрованого колективного стратегічного керівництва в інтересах здоров'я.

Навчальний контент охоплює теоретичні основи, принципи та концепції громадського здоров'я; історичні аспекти розвитку і межі спеціалізацій; моделі і концепції здоров'я населення, провідні детермінанти та чинники ризику для здоров'я; існуючі проблеми здоров'я населення та сучасні виклики; політику і стратегії громадського здоров'я, правові та етичні аспекти; принципи і положення соціальних наук в громадському здоров'ї, у т. ч. демографії, соціології, економіки, управління; напрями інформатизації; потреби окремих груп населення в послугах громадського здоров'я; організаційну структуру, фінансування, кадрове забезпечення системи громадського здоров'я; основні оперативні функції та бачення майбутнього систем громадського здоров'я.

Значну увагу в підручнику приділено питанням скорочення нерівності в здоров'ї та його охороні, забезпечення населення послугами громадського здоров'я, розвитку профілактичного вектору, ефективного використання наявних ресурсів, інноваційних технологій, оптимізації стратегічного управління та міжгалузевої співпраці.

Зважаючи на глобальність проблем громадського здоров'я, запропоновано нову освітню парадигму підготовки магістрів громадського здоров'я, медицини та педіатрії на основі сучасних підходів до вирішення проблем у сфері громадського здоров'я за участю державних, громадських, приватних організацій тощо. Вона передбачає розгляд інституційної структури служби громадського здоров'я, організації її діяльності у співпраці з медичними службами, механізмів реалізації основних оперативних функцій, взаємодії з іншими причетними галузевими структурами, неурядовими організаціями, громадянським суспільством. Систему громадського здоров'я представлено з сучасних позицій як динамічну мережу зацікавлених сторін на різних суспільних рівнях. Розкрито принципово нову стратегію з вирішення проблем здоров'я і благополуччя населення, яка передбачає реалізацію організованих дій всього суспільства щодо зміцнення, збереження і відновлення здоров'я на основі загальнодержавного підходу та підходу за участю усього суспільства.

Кожен розділ підручника має типову структуру з виділенням навчальних цілей, ключових слів, питань для з'ясування, існуючих викликів, текстового викладу матеріалу, запитань для обговорення та списку рекомендованої літератури.

Підручник призначається для студентів закладів вищої освіти, які ведуть підготовку магістрів у галузі знань "Охорона здоров'я", викладачів, лікарів, організаторів охорони здоров'я, фахівців громадського здоров'я та інших сфер, причетних до вирішення проблем громадського здоров'я.

Використання нового підручника "Громадське здоров'я" сприятиме формуванню у майбутніх магістрів громадського здоров'я, медицини та педіатрії широти світогляду та глибини аналітичного мислення в питаннях забезпечення здоров'я та благополуччя населення, набуттю необхідних навичок з реалізації основних оперативних функцій громадського здоров'я, у т. ч. аналізу та оцінки популяційного здоров'я, виявлення масштабів проблем, їх причин, визначення підходів до подолання, формування коаліцій зацікавлених сторін, розробки стратегій і програм дій та організації їх реалізації.

Генеральний директор ДУ

*"Центр громадського здоров'я МОЗ України" **Черненко Л. М.***

Грузєва Тетяна Степанівна, доктор медичних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, завідувачка кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Лехан Валерія Микитівна, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету;

Огнєв Віктор Андрійович, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету;

Галієнко Людмила Іванівна, доктор медичних наук, доцент, професор кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Голованова Ірина Анатоліївна, доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету;

Гринзовський Анатолій Михайлович, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри медицини надзвичайних ситуацій та тактичної медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Децик Орина Зенонівна, доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Івано-Франківського національного медичного університету;

Крячкова Лілія Вікторівна, доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету;

Паламар Борис Іванович, доктор медичних наук, професор, професор кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Пельо Ігор Михайлович, доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри гігієни та екології №1, Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Сатурська Ганна Степанівна, доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського;

Теренда Наталія Олександрівна, доктор медичних наук, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського;

Шульгай Аркадій Гаврилович, доктор медичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського;

Белікова Інна Володимирівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету;

Гречишкіна Наталія Володимирівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Грузєва Олена Василівна, PhD, доцент, головний дослідник Інституту медицини навколишнього середовища Каролінського інституту (Швеція);

Гутор Тарас Григорович, кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького;

Донік Олена Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Замкевич Вікторія Богданівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Іншакова Ганна Вадимівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Кий-Кокарева Вікторія Григорівна, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету;

Литвинова Любов Олександрівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини та громадського здоров'я Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;

Ляхова Наталія Олександрівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри громадського здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету;

Максименко Оксана Павлівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Дніпровського державного медичного університету;

Панчишин Наталія Ярославівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського;

Петрашик Юрій Миколайович, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського;

Юрочко Тетяна Петрівна, кандидат наук з державного управління, доцент, керівник Школи охорони здоров'я Національного університету "Києво-Могилянська академія";

Сорока Іван Миколайович, професор кафедри організації медичного забезпечення збройних сил Української військово-медичної академії, заслужений працівник охорони здоров'я України.

Навчальне видання

Грузєва Тетяна Степанівна
Лехан В. М.
Огнєв В. А. та ін.

Громадське здоров'я

Підручник

За загальною редакцією академіка НАН ВО України, професора Грузєвої Т. С.

Редактор В. О. Парфенюк
Коректор Л. Я. Шутова
Комп'ютерна верстка: О. С. Парфенюк

Підписано до друку 30.08.23. Формат 70×100/16. Папір крейдований.
Гарнітура *Myriad Pro*. Ум. друк. арк. 49,91. Зам. № 2145.

ПП "Нова Книга"
21029, м. Вінниця, вул. М. Ващука, 20
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2646 від 11.10.2006 р.
(067) 6562650, (063) 5270178
E-mail: info@novaknyha.com.ua
www.nk.in.ua